

The Mediating Role of Achievement Motivation in the Relationship between Optimism and Resiliency with Self-Efficacy in Individuals with Physical-Mobility Disabilities

Mohammad Hadi Safi *

Assistant Professor, Department of Psychology, Ardakan University, Ardakan, Iran.

Hasan Maldar Hoseinabady

MA in Rehabilitation Counseling, Ardakan University, Ardakan, Iran.

Yasser Rezapour Mirsaleh

Associate Professor, Department of Counseling, Ardakan University, Ardakan, Iran.

Hamid Khakbaz

PhD in Rehabilitation Counseling, University of Social Welfare & Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

Abstract

Disability is a global phenomenon that has existed and continues to exist in all eras and societies. The aim of this research was to examine the mediating role of achievement motivation in the relationship between optimism, resilience, and self-efficacy among individuals with physical-mobility disabilities in the city of Mashhad. The statistical population of this study included all individuals with physical-mobility disabilities in Mashhad, from whom a sample of 218 was randomly selected. Data were collected using the Helms and Spencer (1977) Achievement Motivation Scale, Schwartz's (1999) Self-Efficacy Scale, Scheier and Carver's (1985) Optimism Scale, and

* Corresponding Author: m.h.safi@ardakan.ac.ir

How to Cite: Safi, M. H., Maldar Hoseinabady, H., Rezapour Mirsaleh, Y., Khakbaz, H. (2024). The Mediating Role of Achievement Motivation in the Relationship between Optimism and Resiliency with Self-Efficacy in Individuals with Physical-Mobility Disabilities, *Journal of Psychology of Exceptional Individuals*, 14(04), 231-276. DOI: 10.22054/jpe.2024.78383.2779

Connor and Davidson's (2003) Resiliency Scale. Data analysis was conducted using Pearson correlation and structural equation modeling (path analysis) methods. According to the results, resilience and optimism had a direct relationship with self-efficacy and achievement motivation. The mediating role of achievement motivation in the relationship between resilience, self-efficacy, and optimism with self-efficacy was confirmed. The results of the present study showed that resilience and optimism had a direct relationship with self-efficacy and motivation to progress, and the mediating role of motivation to progress in the relationship between resilience and self-efficacy and optimism and self-efficacy was confirmed. Also, optimism and resilience had a positive and significant effect on motivation to progress and self-efficacy.

Keywords: Achievement Motivation, Optimism, Resiliency, Self-efficacy, Disability.

Extended Abstract

١. Introduction

Indeed, physical impairments in individuals with physical-mobility disabilities often lead to negative self-images and diminished efficiency, adversely affecting their overall performance. This, in turn, can result in elevated levels of loneliness and heightened susceptibility to mental health issues. Henceforth, it is imperative to maintain the health and stable functioning of these individuals as self-efficacy, or confidence in one's own abilities, plays a vital role in improving the health status and overall performance of individuals with physical-mobility disabilities. Self-efficacy in individuals with physical-mobility disabilities can elevate their self-confidence and willingness to engage in specific behaviors, ultimately enabling the achievement of goals and improved performance. Optimism, as a significant determinant of self-efficacy, bolsters resilience in response to challenging, traumatic situations. By fostering positive adaptive and coping responses, optimism equips individuals to overcome obstacles and maintain a resilient outlook in the face of difficulties.

Optimism and self-efficacy are fundamentally related to enhanced adaptability, well-being, psychological health, and heightened resilience. Resilience constitutes a structured mechanism that holds substantial relevance for the fulfillment of the needs of individuals with physical-mobility disabilities. A group of interconnected factors profoundly influences the motivation of individuals with physical-mobility disabilities, among which optimism occupies a crucial position. Complementarily, cultivating and reinforcing the motivation to advance enables the generation of energy and the appropriate orientation of the behavior, interests, and requirements of individuals with physical-mobility disabilities towards purposeful and targeted objectives. Essentially, motivation to progress exerts a direct impact on the self-efficacy of individuals with physical-mobility disabilities.

It is conceivable that individuals with disabilities might perceive themselves as comparatively weaker and less capable relative to individuals without disabilities. Consequently, as they advance and partake in competitive circumstances to achieve their goals, they may gain increased motivation and receiving rewards due to success may serve as an impetus to further boost progress. The achievement of correct answers can subsequently enhance self-efficacy in patients

with physical-mobility disabilities, thereby motivating them to provide more accurate responses, which, in turn, can positively influence their self-confidence. In light of this, it becomes apparent that there exists a dynamic interplay among motivation for progress, resilience, optimism, and self-efficacy. Given the pivotal role of motivation for progress and self-efficacy in the psychological aspects of individuals with physical-mobility disabilities, the present research is underscored as a crucial gap-filling study.

Research Question

The query being addressed in this research pertains to whether achievement motivation to progress serves as a mediating factor in the connection between optimism and resilience, as well as self-efficacy, among individuals with physical-mobility disabilities.

۲. Literature Review

The outcomes of Kariminejad et al' (۲۰۱۸) study illustrate that self-efficacy training heightened self-esteem ratings and stimulated advancement within the disabled female cohort in the aftermath. Similarly, findings from King et al.'s (۲۰۲۰) investigation indicate that individuals with disabilities experience disproportionately elevated levels of loneliness owing to diminished self-efficacy, which concurrently exacerbates difficulty in forging and preserving social connections. Hamed Nasab and Asgari (۲۰۲۰) research has also demonstrated that academic self-efficacy and students' motivation to progress exhibit higher-than-average and statistically significant levels. Additionally, scientific optimism has been found to exert an indirect impact on academic progress motivation via academic self-efficacy. Studies by Miranda and Cruz (۲۰۲۰) have illuminated that optimism exerts indirect effects on three facets of mental well-being through resilience. In parallel, research findings by Khademi and Kadkhodaie (۲۰۱۰) corroborate that learned optimism has a substantial impact on enhancing motivation for academic progress.

۳. Methodology

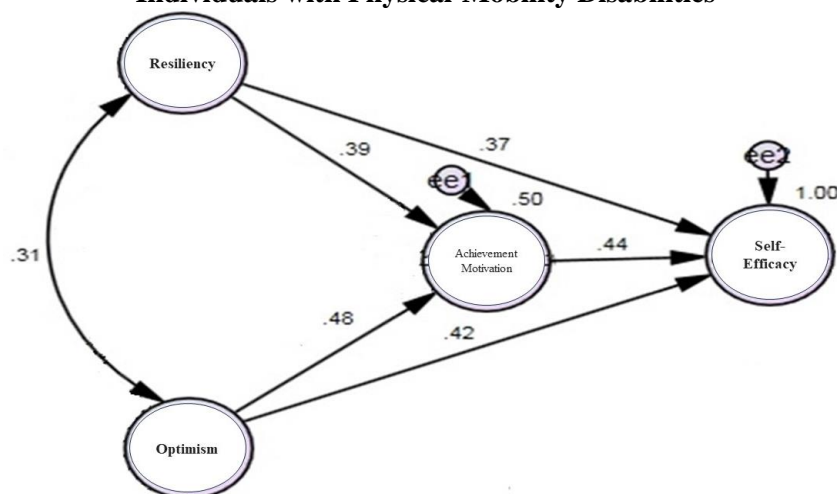
This study unfolded by harnessing correlation-structural equation modeling. The target population comprised all individuals in Mashhad grappling with physical-mobility disabilities, and a sample of ۲۱۸ participants was randomly drawn. Data were gathered through

administration of the Helms & Spencer (۱۹۷۷) Achievement Motivation Scale, Schwartz (۱۹۹۹) Self-Efficacy Scale, Scheier & Carver (۱۹۸۵) Optimism Scale, and Connor & Davidson (۲۰۰۳) Resiliency Scale. Following the gathering of questionnaires, the study utilized AMOS-۲۴ and SPSS-۲۴ software for data analysis. Subsequently, data analysis was performed via Pearson correlation and structural equation modeling (path analysis) techniques.

۴. Results

In summary, the outcome of the Bootstrapping test and the Sobel test in this study has indicated that the indirect effects of resilience and optimism, on self-efficacy, through motivation to progress, are significant at a confidence level of ۰,۹۹. This outcome substantiates the notion that motivation to progress plays a mediating role in the relationship between resilience and self-efficacy as well as between optimism and self-efficacy. Furthermore, the study findings substantiated that both resilience and optimism demonstrate a positive and statistically significant influence on both motivation for progress and self-efficacy. Moreover, the results revealed that motivation to progress exerts a positive and statistically significant impact on self-efficacy.

Figure ۱: Mediation Model of Achievement Motivation in the Relationship between Optimism and Resiliency with Self-Efficacy in Individuals with Physical-Mobility Disabilities

9. Discussion

The purpose of the research was to investigate the mediatory role of motivation to progress in the relationship between optimism and resilience with self-efficacy among individuals with physical-mobility disabilities. Notably, the results of the study indicated that resilience and optimism have a positive and statistically significant impact on self-efficacy, with motivation for progress serving as the intermediary factor. This observation can be explained by asserting that individuals with physical-mobility disabilities, who display optimistic stances towards circumstances and anticipate favorable outcomes in the face of adverse events, tend to remain unperturbed and adaptable in the face of their condition, eschewing avoidance and instead viewing obstacles as potential gateways to success. Rather than perceiving limitations as hindrances, they endeavor to transform them into opportunities, viewing challenges as catalysts for triumph.

It appears that when individuals with physical-mobility disabilities possess the ability to adapt or effectively cope with their challenging circumstances, rather than disengaging, they confront the situation directly and, by bolstering their resilience, they discover greater motivation to reach goals and attain success. Consequently, they experience increased motivation in their progress and heightened optimism. These factors empower them to persist in difficult scenarios and employ more efficient strategies, ultimately resulting in enhanced performance. Indeed, resilience and optimism can play a pivotal role in making individuals with physical-mobility disabilities more hopeful in the face of challenges and problems, thereby fostering an increased motivation to progress and facilitating the selection of superior solutions. This heightened self-efficacy, in turn, reinforces the motivation and capacity of these individuals to confront obstacles and achieve their objectives, especially when confronted with constraints related to their disability or difficulties stemming from living with a disability.

10. Conclusion

The results of the study revealed that resilience and optimism, with progress motivation as the mediating factor, significantly and positively influence self-efficacy among individuals with physical-mobility disabilities. Specifically, resilience and optimism can directly

and indirectly contribute to an enhancement in self-efficacy in such individuals, subsequently impacting their motivation to progress in a positive manner. Disabled individuals with heightened resilience exhibit greater prowess in managing stress and challenges, effectively utilizing their abilities and functional capacities. Individuals with a higher self-assuredness in their capabilities and competencies generally manifest increased optimism in the face of diverse challenges, refraining from succumbing to disappointment despite encountering disability and adversity. In essence, they are likely to experience augmented motivation to progress. The boost in motivation to progress, paired with enhanced resilience and optimism, also contributes to heightened self-efficacy among individuals with physical-mobility impairments. Hence, it is crucial to prioritize the optimism and resilience of these individuals since it can have a positive influence on their progress motivation and self-efficacy.

نقش واسطه‌ای انگیزش پیشرفت در رابطه خوش‌بینی و تاب‌آوری با خودکارآمدی در مبتلایان به معلولیت‌های جسمی-حرکتی

محمد هادی صافی *

استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران.

حسن مالدار حسین آبادی

کارشناس ارشد مشاوره توانبخشی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران.

یاسر رضاپور میرصالح

دانشیار گروه مشاوره، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران.

حمید خاکباز

دکتری مشاوره توانبخشی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

چکیده

معلولیت یک پدیده جهانی است که در همه اعصاب و در تمام جوامع، بوده و هست. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای انگیزش پیشرفت در رابطه خوش‌بینی و تاب‌آوری با خودکارآمدی در مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی شهر مشهد بوده است. جامعه آماری این پژوهش تمامی مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی شهر مشهد بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده ۲۱۸ نفر از آنان به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از مقیاس انگیزش پیشرفت هلم‌ریچ و اسپنس (۱۹۷۷)، مقیاس خودکارآمدی شوارتز (۱۹۹۹)، مقیاس خوش‌بینی شی‌یر و کارور (۱۹۸۵) و مقیاس تاب‌آوری کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از روش‌های همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری (تحلیل مسیر) استفاده شد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که تاب‌آوری و خوش‌بینی رابطه مستقیمی با خودکارآمدی و انگیزش پیشرفت داشتند و نقش میانجی انگیزش پیشرفت در ارتباط بین تاب‌آوری با خودکارآمدی و خوش‌بینی با خودکارآمدی تأیید شد. همچنین خوش‌بینی و تاب‌آوری بر انگیزش پیشرفت و خودکارآمدی تأثیر مثبت و معناداری داشتند.

کلیدواژه‌ها: انگیزش پیشرفت، خوش‌بینی، تاب‌آوری، خودکارآمدی، معلولیت.

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره توانبخشی دانشگاه اردکان است.

* نویسنده مسئول: m.h.safi@ardakan.ac.ir

مقدمه

معلولیت‌های جسمی-حرکتی ممکن است یک یا چند فعالیت اصلی زندگی فرد را محدود کنند و مانع بروز کارآمد توانایی‌های ذهنی، روانی و جسمی شوند (پانچولی، واجس و دورستاک^۱، ۲۰۲۴). تحقیقات نشان داده است که اشکال و نقص بدنی در افراد موجب تصویر منفی آن‌ها از خویشتن می‌گردد و بر کارایی و عملکرد آن‌ها اثر می‌گذارد (رایس، رایلی، لاماری و بیلی^۲، ۲۰۲۱). مبتلایان به معلولیت^۳ به علت خودکارآمدی پایین تنهایی بیشتری را تجربه می‌کنند و در ایجاد و حفظ روابط اجتماعی دچار مشکل می‌شوند، به همین دلیل این افراد از سلامت روان ضعیف‌تر، رضایتمندی کمتر از سلامت، سطوح بالای افسردگی و میزان پایین حمایت‌های عاطفی و مشارکت و تعهدات اجتماعی برخوردار هستند (کینگ، کیمن، مک‌دوگال و اوک^۴، ۲۰۲۰). لذا حفظ وضعیت سلامتی و عملکرد پایدار در این گروه مهم است (کویمانس، پوست، متازدی، اسپیکرمن، بانگر-جانسن، استام و باسمن^۵، ۲۰۲۰) و یکی از ویژگی‌های مهمی که می‌تواند وضعیت سلامتی و عملکرد مبتلایان را بهبود بخشد خودکارآمدی است (گالاگر، لانگ و فلیپس^۶، ۲۰۲۰). خودکارآمدی در مبتلایان به معلولیت‌های جسمی-حرکتی، اعتمادبه‌نفس و تمایل آن‌ها را برای انجام برخی رفتارها افزایش می‌دهد، در نتیجه رسیدن به هدف و عملکرد شغلی و رضایتمندی (کینگ و همکاران، ۲۰۲۰) و افزایش راهبردهای یادگیری سودمندتر و عملکرد بهتر (آرتینو، لاراچل و دورنینگ^۷، ۲۰۱۰) حاصل می‌شود. خوش‌بینی یکی از عوامل مؤثر بر خودکارآمدی است که هر دو آینده‌نگر هستند و نقش برجسته‌ای در رفتار هدفمند ایفا می‌کنند (گالاگر، لانگ و فلیپس، ۲۰۲۰). خوش‌بینی تاب‌آوری را در پاسخ به موقعیت‌های تروماتیک ارتقاء می‌دهد که این امر با

۱. Pancholi, Wachs & Duerstock

۲. Rice Riley, LaMarre & Bailey

۳. People with disability

۴. King, Keenan, McDougall & Oake

۵. Kooijmans, Post, Motazedi, Spijkerman, Bongers-Janssen, Stam, & Bussmann

۶. Gallagher, Long & Phillips

۷. Artino, La Rochelle & Durning

تسهیل پاسخ‌های مقابله‌ای و سازگارانه مثبت نسبت به موانع ایجاد می‌شود (کانور و دیویدسون^۱، ۲۰۰۳؛ کارور، شی‌یر و سگستروم^۲، ۲۰۱۰). سزگین و اردوگان^۳ (۲۰۱۵) نشان دادند که خوش‌بینی می‌تواند پیش‌بینی‌کننده خودکارآمدی باشد. خوش‌بینی و خودکارآمدی با سازگاری بیشتر، بهزیستی، سلامت روانی (گالاگر، لانگ و فیلیپس، ۲۰۲۰) و تاب‌آوری بالاتر (آردوی، جانسون، آمتمن، باسل، یسن، و مولتون^۴، ۲۰۱۹) ارتباط دارد.

تاب‌آوری مفهومی پیچیده و چندبعدی است که در توصیف افرادی به کار برده می‌شود که به شرایط سخت و نامطلوب پاسخ‌های ناسازگارانه می‌دهند (کافمن، هالاهان، و پولن^۵، ۲۰۱۷). پژوهش‌ها نشان می‌دهد خودکارآمدی بر تاب‌آوری تأثیر مستقیم دارد و افزایش میزان خودکارآمدی باعث افزایش تاب‌آوری می‌شود (همیل^۶، ۲۰۰۳). به‌علاوه ویجایا و همکاران (۲۰۲۱) در این رابطه طی بررسی دانشجویان بیان کردند خودکارآمدی تحصیلی از طریق انگیزه پیشرفت بر تاب‌آوری تأثیر مثبت و معنا‌داری دارد. افراد با تاب‌آوری بالا در مقابل رویدادهای استرس‌زا با خوش‌بینی، ابراز وجود و اعتمادبه‌نفس برخورد می‌کنند و در نتیجه این رویدادها را قابل کنترل می‌کنند (کیم، تیندا، مورا، سالیناس، رانگل، لوپز و لی^۷، ۲۰۲۳). تاب‌آوری سازه‌ای است که کاربرد قابل توجهی برای نیازهای مبتلایان به معلولیت دارد (هارتلی و سایا^۸، ۲۰۱۲).

خودکارآمدی عامل مهمی است که بر انگیزش مبتلایان به معلولیت نیز تأثیر می‌گذارد و با انگیزش پیشرفت رابطه مستقیم دارد (سید، سلمانی، نژاد و نوروزی، ۲۰۱۷). در انگیزش فعالیت‌های ذهنی و جسمی افراد بدین گونه هدایت و حفظ می‌شود (جونز^۹،

---

۱. Connor & Davidson

۲. Carver, Scheier & Segerstrom

۳. Sezgin & Erdogan

۴. Ordway, Johnson, Amtmann, Bocell, Jensen & Molton

۵. Kauffman, Hallahan & Pullen

۶. Hamill

۷. Kim, Ntinda, Mora, Salinas, Rangel, Lopez & Lee

۸. Hartley & Saia

۹. Jones

(۲۰۰۹). مجموعه‌ای از عوامل مرتبط با یکدیگر نیز بر انگیزش مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی تأثیر می‌گذارد که یکی از این عوامل خوش‌بینی است (کارور و همکاران، ۲۰۱۰). همانند خوش‌بینی و خودکارآمدی، انگیزش پیشرفت هم نقش برجسته‌ای در رفتار هدفمند دارد و با توجه به اینکه یکی از شروط مهم برای رشد و شکوفایی جامعه وجود افراد آگاه، کارآمد و خلاق است، پس پرورش و تقویت انگیزه پیشرفت باعث ایجاد انرژی و جهت‌دهی مناسب رفتار، علایق و نیازهای افراد در راستای اهداف ارزشمند و معین می‌شود (ملکی، ۱۴۰۲). پژوهشگران در توصیف انگیزش پیشرفت بر استمرار و پایداری تلاش فرد برای رسیدن به هدف (شانک و مولن^۱، ۲۰۱۳) و اثبات توانمندی‌های خود (طهماسب‌زاده، عظیمی، سیدی و قادری، ۱۴۰۱) تأکید دارند. از آنجایی که مبتلایان به معلولیت ممکن است احساس ضعف و ناتوانی نسبت به سایر افراد عادی داشته باشند پس وقتی پیشرفت می‌کنند و برای رسیدن به اهداف خود در شرایط رقابتی قرار می‌گیرند ممکن است انگیزه بیشتری به دست آورند (جونز، ۲۰۰۹). رقابت موفق یکی از بهترین شاخص‌های موفقیت و وسیله‌ای عالی برای بهبود انگیزه در مبتلایان به معلولیت است (کوکن و وبر^۲، ۲۰۱۸). دریافت پاداش در نتیجه موفقیت می‌تواند انگیزه پیشرفت را بهبود بخشد و مبتلایان را تشویق کند تا پاسخ‌های صحیح‌تری ارائه دهند و همین امر می‌تواند خودکارآمدی آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد (مورینا^۳، ۲۰۱۹). لذا بین انگیزش پیشرفت، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی تعامل پویا وجود دارد، چون خودکارآمدی ارتباط مستقیمی با کسب موفقیت دارد و تجارب موفقیت‌آمیز زمینه‌ساز انگیزه پیشرفت خواهد بود (راتر، اسمیت، و هال^۴، ۲۰۰۵).

کریمی نژاد، منصوری، محمدی و حسینی (۱۳۹۷) در پژوهش خود نشان دادند که آموزش خودکارآمدی باعث افزایش نمرات عزت‌نفس و انگیزش پیشرفت زنان معلول در مرحله پس‌آزمون شده است. کینگ، کینان، مک‌دوگال، و اوک (۲۰۲۰) در پژوهشی

---

۱. Schunk & Mullen

۲. Kocman & Weber

۳. Morina

۴. Rutter, Smith, & Hall

دیگر نشان دادند که مبتلایان به معلولیت به واسطه خودکارآمدی پایین میزان بالاتری از تنهایی را تجربه می‌کنند و در ایجاد و حفظ روابط اجتماعی دچار مشکل می‌شوند. یافته‌های پژوهش حامدی نسب و عسگری (۱۳۹۹) نیز نشان داد که میزان خودکارآمدی تحصیلی و انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان بالاتر از متوسط و معنی‌دار است و خوش‌بینی علمی دانش‌آموزان به واسطه خودکارآمدی تحصیلی اثر غیرمستقیم بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دارد. یافته‌های پژوهش میراندا و کروز^۱ (۲۰۲۰) نیز نشان داد که خوش‌بینی با واسطه تاب‌آوری اثرات غیرمستقیمی بر سه مؤلفه بهزیستی ذهنی دارد. همچنین یافته‌های پژوهش خادمی و کدخدایی (۲۰۱۵) نیز نشان داد خوش‌بینی آموخته‌شده در افزایش انگیزش پیشرفت و ابعاد آن (اعتماد به نفس و پشتکار) تأثیر معنادار دارد، در صورتی که بر ابعاد دیگر آن (آینده‌نگری و سخت‌کوشی) تأثیر معناداری ندارد. کویمانس و همکارانش (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان دادند که خودکارآمدی به‌طور معناداری با سطح فعالیت بدنی روزانه ارتباط دارد.

با توجه به نتایج پژوهش‌های فوق درباره رابطه بین متغیرهای تحقیق استنتاج می‌شود که انگیزه پیشرفت بر خودکارآمدی مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی تأثیر می‌گذارد (جونز، ۲۰۰۹). بر این اساس، با توجه به اهمیت انگیزش پیشرفت و خودکارآمدی که از عوامل مؤثر در تاب‌آوری مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی به شمار می‌آید و این مؤلفه‌های روان‌شناختی به‌عنوان متغیرهای اثرگذار در زمینه‌های مختلف زندگی مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی ضرورت پژوهش حاضر را به‌عنوان خلأ پژوهشی توجیه می‌نماید. یافته‌های پژوهش حاضر به بسط و تعدیل دیدگاه‌های نظری و تجربی متغیرهای موردنظر در حوزه نارسایی‌های تحولی کمک خواهد کرد. علاوه بر این مسیرهای پژوهشی و کاربردی را پیش‌روی صاحب‌نظران قرار خواهد داد. این پژوهش بر آن است که به بررسی نقش واسطه‌ای انگیزش پیشرفت مبتلایان در رابطه بین خوش‌بینی و تاب‌آوری با خودکارآمدی آن‌ها بپردازد، با توجه به مطالب بیان‌شده مسئله پژوهش این است که آیا

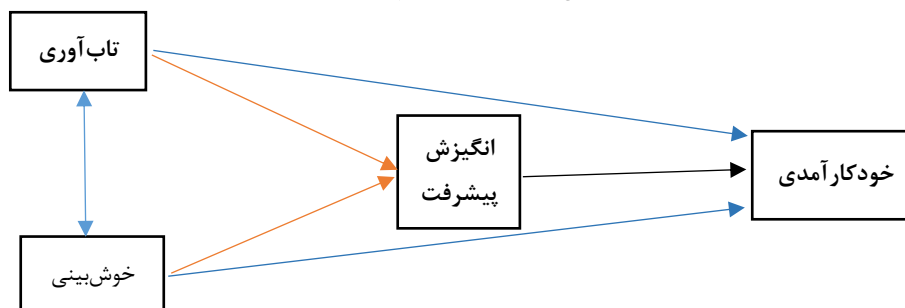
۱. Miranda & Cruz

انگیزش پیشرفت در رابطه خوش‌بینی و تاب‌آوری با خودکارآمدی در معلولان جسمی حرکتی نقش واسطه‌ای ایفا می‌کند.

همچنین اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر با موضوع ارائه مدل ساختاری روابط انگیزش پیشرفت، خوش‌بینی و تاب‌آوری با خودکارآمدی از دو منظر مفهومی و عملیاتی قابل ذکر است. از منظر مفهومی، می‌توان به جامعه معلولین جسمی حرکتی اشاره کرد که با مروری بر مطالعات گذشته (کویمانس و همکاران، ۲۰۲۰؛ سید و همکاران، ۲۰۱۷؛ کریمی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۷؛ جونز، ۲۰۰۹) می‌توان دریافت که پژوهش‌های اندکی در خصوص متغیرهای انگیزش پیشرفت، خوش‌بینی و تاب‌آوری با خودکارآمدی در این جامعه انجام شده است و خلأ پژوهشی در زمینه مدل ساختاری روابط انگیزش پیشرفت، خوش‌بینی و تاب‌آوری با خودکارآمدی وجود دارد. از منظر مفهومی می‌توان به اهمیت مطالعه خودکارآمدی اشاره نمود که از دو جنبه حائز اهمیت است: نخست، از جنبه انسانی که مبتنی بر احترام و دربرگیرنده اعتماد به نفسی است که فرد از اشتغال به کار عایدش می‌شود و حاصل آن پیشرفت یا انجام مسئولیت اجتماعی است (فاسیگلیون، ۲۰۱۵). دوم تأکید بر بعد رفتاری و بروز رفتارهای مثبت و تأثیر آن بر خودکارآمدی است که می‌توان گفت خودکارآمدی سلامت جسمی و بهداشت روانی و ارتقاء کیفیت زندگی مبتلایان به معلولیت را به دنبال دارد (اوه و دیویس، ۲۰۲۳) و به همین دلیل در مشاوره توان‌بخشی مورد توجه فراوان است.

مدل مفهومی پیشنهادی برای این پژوهش در شکل ۱ چنین ارائه می‌گردد:

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش

روش پژوهش استفاده‌شده در مطالعه حاضر از نوع کاربردی، و بر اساس چگونگی به دست آوردن داده‌های موردنیاز از نوع تحقیقات پیمایشی و از نظر شیوه تحلیل و بررسی داده‌ها از نوع توصیفی و همبستگی (علی) می‌باشد. جامعه آماری پژوهش همه مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی شهر مشهد به تعداد ۹۵۰ نفر بود که برای تعیین حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد. با توجه به ملاک‌های ورود (دامنه سنی ۱۵ تا ۵۰ سال، حداقل سواد خواندن و نوشتن) و خروج (عدم پاسخگویی به همه سؤالات پرسشنامه‌ها) تعداد ۲۱۸ فرد مبتلا به معلولیت جسمی-حرکتی با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

در این پژوهش از سه پرسشنامه به شرح زیر استفاده شده است: الف) مقیاس انگیزش پیشرفت: این مقیاس توسط هلم دیچ و اسپنس (۱۹۹۷) تدوین شده و شامل ۲۳ سؤال است و هر سؤال به ترتیب نمره‌های ۱-۲-۳-۴-۵ را دریافت می‌کند. این مقیاس ۴ مؤلفه را می‌سنجد: سوگیری کار (تمایل به انجام حداکثر تلاش در هر نوع فعالیت)؛ تسلط (پایداری در به انجام رسانیدن تکالیف، به‌خصوص از نوع دشوار آن)؛ رقابت‌جویی (لذت بردن از چالش رقابت)؛ و بی‌علاقگی شخصی (سوگیری خودانگیخته در رابطه با تفکر دیگران نسبت به تعقیب پیشرفت شخصی). دارابی (۱۳۸۰) برای اولین بار این پرسشنامه را به فارسی برگرداند و شاخص‌های اعتبار، روایی و هنجار آن موردبررسی مجدد قرار گرفت و ضریب اعتبار آزمون را با روش باز آزمایی طی فاصله زمانی سه هفته ۰/۸۱، با روش دو نیم‌سازی ۰/۸۳ و آلفای کرونباخ ۰/۶۲ گزارش کردند. در پژوهش حاضر نیز روایی تأیید و آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به دست آمد که نشان می‌دهد پرسشنامه پایایی بالایی داشته است.

ب) مقیاس خودکارآمدی: این مقیاس توسط شوارتز و جروسلم تدوین شده است و اعتبار آن به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شد (شوارتز و جروسلم، ۱۹۹۵). این مقیاس ۱۷ عبارت دارد که میزان خودکارآمدی عمومی را می‌سنجد. در پژوهش ربانی با

نقش واسطه‌ای انگیزش پیشرفت در رابطه خوش‌بینی و تاب‌آوری با...؛ صافی و همکاران | ۲۴۵

وجدان و همکاران (۱۳۹۱) اعتبار مقیاس خودکارآمدی به روش ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۲ به دست آمد. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد که نشان می‌دهد پرسشنامه دارای پایایی بالایی بوده است.

ج) مقیاس خوش‌بینی: شی‌یر و کارور^۱ (۱۹۸۵) برای ارزیابی خوش‌بینی سرشتی، آزمون جهت‌گیری زندگی^۲ فرم خود گزارشی خلاصه‌ای را تدوین کردند. این پرسشنامه دارای ۱۰ گویه است. گویه‌های ۸ و ۶ و ۵ و ۲ انحرافی هستند و نمره‌هایی به آن‌ها تعلق نمی‌گیرد. در گویه‌های ۱۰ و ۴ و ۱ به گزینه کاملاً موافقم نمره ۴، موافقم ۳، نظری ندارم ۲، مخالفم ۱ و کاملاً مخالفم نمره صفر تعلق می‌گیرد. در گویه‌های ۹ و ۷ و ۳ نمره‌گذاری معکوس است؛ یعنی به گزینه کاملاً موافقم، نمره ۰، موافقم ۱ و نظری ندارم ۲، مخالفم ۳ و کاملاً مخالفم نمره ۴ تعلق می‌گیرد. دامنه نمرات این آزمون بین ۰ تا ۲۴ متغیر است این آزمون توسط کجیاف، عریضی و خدابخشی (۱۳۸۵) در ایران هنجاریابی شده است. نتایج به دست آمده بر اساس روش بازآزمایی و آلفای کرونباخ حاکی از پایایی بالای مقیاس خوش‌بینی می‌باشد. ضریب روایی هم‌زمان بین مقیاس خوش‌بینی با افسردگی و خود تسلط‌یابی به ترتیب ۰/۶۴۹ و ۰/۷۲۵ به دست آمد. تحلیل عوامل مقیاس خوش‌بینی نشان داد که این مقیاس از دو عامل امید به آینده و نگرش مثبت به وقایع، تشکیل شده است. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ ۰/۷۴ به دست آمد که بیانگر پایایی بالای آزمون می‌باشد.

د) مقیاس تاب‌آوری: این مقیاس را کانر و دیویدسون^۳ (۲۰۰۳) با مرور منابع پژوهشی ۱۹۷۹-۱۹۹۱ حوزه تاب‌آوری تدوین کردند. این مقیاس به خوبی قادر به تفکیک افراد تاب‌آور از غیرتاب‌آور در گروه‌های بالینی و غیربالینی است و می‌تواند در موقعیت‌های پژوهشی و بالینی استفاده شود. این پرسشنامه دارای ۲۵ ماده پنج‌گزینه‌ای است که گزینه‌های آن به ترتیب از ۰ تا ۴ نمره‌گذاری شده است. پرسشنامه تاب‌آوری جهت اندازه‌گیری قدرت مقابله با فشار و تهدید، تهیه شده است که محمدی (۱۳۸۵) آن را

۱. Scheier & Carver

۲. Life Orientation Test (LOT)

۳. Connor & Davidson

برای استفاده در ایران انطباق داده است. وی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، ضریب پایایی مقیاس را ۰/۸۹ و همسانی درونی مقیاس را به روش همبستگی هرگویه با نمره کل مقوله ضریب‌ها بین ۰/۴۱ تا ۰/۶۴ به دست آورد. آلفای کرونباخ به دست آمده در پژوهش حاضر ۰/۸۰ بوده که نشان می‌دهد پرسشنامه دارای پایایی بالایی بوده است.

یافته‌ها

نتایج حاصل از بررسی جمعیت شناختی پژوهش نشانگر آن بود که از ۱۰۸ زن و ۱۱۰ مرد شرکت‌کننده در پژوهش، ۴۴٪ از آنان متأهل (۹۶ نفر) و ۵۶٪ (۱۲۲ نفر) مجرد بودند. افراد گروه پژوهش دارای دامنه سنی ۱۵ تا ۵۰ سال بودند که دامنه سنی ۲۶ تا ۳۵ سال با ۳۸٪ بیشترین درصد فراوانی و دامنه سنی ۴۶ تا ۵۰ سال با ۱۳٪ کمترین درصد فراوانی را داشت. همچنین سطح تحصیلات دیپلم با ۳۱٪ بیشترین فراوانی و تحصیلات فوق‌لیسانس و بالاتر با ۳٪ دارای کمترین فراوانی بود. جدول ۱ آماره‌های توصیفی هر کدام از متغیرهای موجود در پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	آماره‌های توصیفی	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی*	کشیدگی**
انگیزه پیشرفت	۶۰/۲۵۷	۱۶/۳۹۰	۰/۰۸۲	-۰/۲۷۰	
خودکارآمدی	۵۱/۱۴۷	۸/۷۲۰	-۰/۲۳۱	۱/۰۴۸	
تاب‌آوری	۴۷/۷۶۱	۱۲/۳۶۰	۰/۲۱۳	۱/۵۱۶	
خوش‌بینی	۲۰/۷۸۰	۷/۴۵۲	-۰/۰۸۰	۰/۵۳۵	
* خطای استاندارد چولگی = ۰/۱۶۵					
** خطای استاندارد کشیدگی = ۰/۳۲۸					

همان‌گونه که مشاهده می‌شود مقدار چولگی و کشیدگی مشاهده شده برای تمامی متغیرها در بازه (+۲، -۲) قرار دارد. این بدین معناست که از لحاظ کجی و کشیدگی توزیع تمامی متغیرها متقارن است.

نقش واسطه‌ای انگیزش پیشرفت در رابطه خوش‌بینی و تاب‌آوری با...؛ صافی و همکاران | ۲۴۷

جدول ۲ نشان‌دهنده ماتریس ضریب همبستگی و معناداری آماری میان متغیرهای پژوهش است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها		۱	۲	۳	۴
۱	انگیزه پیشرفت	۱			
۲	خودکارآمدی	.۶۳۱**	۱		
۳	تاب‌آوری	.۳۹۸**	.۵۳۷**	۱	
۴	خوش‌بینی	.۴۸۰**	.۶۲۲**	.۲۵۴**	۱

با توجه به جدول شماره ۲ همه ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش در سطح ۰/۰۵ مثبت و معنادار است و بیشترین همبستگی بین خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت با ضریب همبستگی ۶۳٪ و کمترین همبستگی بین خوش‌بینی و انگیزه پیشرفت با ضریب همبستگی ۲۵٪ می‌باشد. در واقع نتایج نشان می‌دهد بین تمامی متغیرها ارتباط معناداری برقرار است. مهم‌ترین یافته پژوهش، دستیابی به مدل مفهومی است که باید از برازش و معناداری کافی برخوردار باشد. در مدل‌های مناسب، مجذور خی دو (X^2) باید کوچک‌تر از ۳ باشد که در مدل حاضر ۱/۱۲۴ است که نشانگر برازش خوب مدل است. پایین بودن میزان این شاخص نشان‌دهنده تفاوت کم میان مدل مفهومی پژوهش با داده‌های مشاهده‌شده تحقیق است. همچنین شاخص ریشه واریانس خطای تقریباً برابر با ۰/۰۲۴ و کوچک‌تر از مقدار ۰/۰۸ است. همچنین، شاخص‌های متعددی برای سنجش برازش مدل‌ها وجود دارد. از آنجا که برای اعتبار این شاخص‌ها توافق نظر وجود ندارد، پاره‌ای از کاربردی‌ترین آن‌ها برای ارزیابی برازش الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر مورد استفاده قرار گرفت. جدول ۳ این شاخص‌ها و ملاک لازم برای برازش مناسب الگو با داده‌ها را نشان می‌دهد.

۱. Root Mean Square Error of Approximation

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل ساختاری پژوهش

شاخص	χ^2/df	GFI	AGFI	IFI	TLI	CFI	NFI	RMSEA	PClose
ملاک برازش قابل قبول	* < ۳	* > ۰/۹۰	* > ۰/۸۰	* > ۰/۹۰	* > ۰/۹۰	* > ۰/۹۰	* > ۰/۹۰	* < ۰/۰۸	* > ۰/۰۵
مقادیر به دست آمده	۱/۱۲۴	۰/۹۱۴	۰/۸۹۲	۰/۹۸۶	۰/۹۸۳	۰/۹۸۵	۰/۸۸۳	۰/۰۲۴	۰/۹۹۹

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که الگوی پیشنهادی با داده‌های جمع‌آوری شده همخوانی دارد.

جدول ۴. خلاصه ضریب مستقیم استاندارد، ضریب تعیین، آماره t

متغیر مستقل	< -	متغیر وابسته	تخمین غیر استاندارد	تخمین استاندارد	خطای استاندارد (S.E)	عدد معناداری (T-) (Value)	سطح معناداری (P-) (Value)
تاب‌آوری	< -	انگیزش پیشرفت	۰/۵۰۵	۰/۳۹۱	۰/۱۲۰	۴/۱۹۶	۰/۰۰۰
خوش‌بینی	< -	انگیزش پیشرفت	۰/۵۲۳	۰/۴۸۲	۰/۱۰۵	۵/۰۰۱	۰/۰۰۰
تاب‌آوری	< -	خودکارآمدی	۰/۳۴۵	۰/۳۷۰	۰/۰۸۲	۴/۲۳۱	۰/۰۰۰
خوش‌بینی	< -	خودکارآمدی	۰/۳۲۷	۰/۴۱۷	۰/۰۷۲	۴/۵۴۲	۰/۰۰۰
انگیزش پیشرفت	< -	خودکارآمدی	۰/۳۱۸	۰/۴۴۰	۰/۰۸۳	۳/۸۱۹	۰/۰۰۰

جدول ۴ نشان می‌دهد که تمامی مسیرها در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادارند ($P < ۰,۰۵$). تاب‌آوری به میزان ۳۹/۱٪ و خوش‌بینی به میزان ۴۸/۲٪ بر انگیزه پیشرفت تأثیر مثبت و معناداری دارد. تاب‌آوری، خوش‌بینی و انگیزه پیشرفت به ترتیب ۳۷٪، ۴۱/۷٪ و ۴۴٪ بر خودکارآمدی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول ۵. نتایج روش بوت استرایپینگ

حد بالا	حد پایین	سطح معناداری	ضریب استاندارد	ضریب غیراستاندارد	مسیرهای غیرمستقیم
۰/۳۵۳	۰/۰۸	۰/۰۰۲	۰/۱۷۲**	۰/۱۶۱	تاب‌آوری -> انگیزه پیشرفت -> خودکارآمدی
۰/۳۱۹	۰/۰۷۶	۰/۰۰۳	۰/۲۱۲**	۰/۱۶۷	خوش‌بینی -> انگیزه پیشرفت -> خودکارآمدی

$p < 0.01^{**}$

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود مسیرهای غیرمستقیم تاب‌آوری و خوش‌بینی بر خودکارآمدی از طریق انگیزه پیشرفت در سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار است؛ بنابراین می‌توان گفت مطابق نتایج آزمون بوت استرایپینگ انگیزش پیشرفت در رابطه تاب‌آوری و خوش‌بینی با خودکارآمدی نقش میانجی دارد.

جدول ۶. نتایج روش سوبل

حد بالا	حد پایین	سطح معناداری	خطای استاندارد	تأثیر غیرمستقیم	مسیرهای غیرمستقیم
۰/۳۳۴	۰/۰۱۰	۰/۰۰۶	۰/۰۶۳	۰/۱۷۲**	تاب‌آوری -> انگیزه پیشرفت -> خودکارآمدی
۰/۳۷۱	۰/۰۵۳	۰/۰۰۱	۰/۰۶۲	۰/۲۱۲**	خوش‌بینی -> انگیزه پیشرفت -> خودکارآمدی

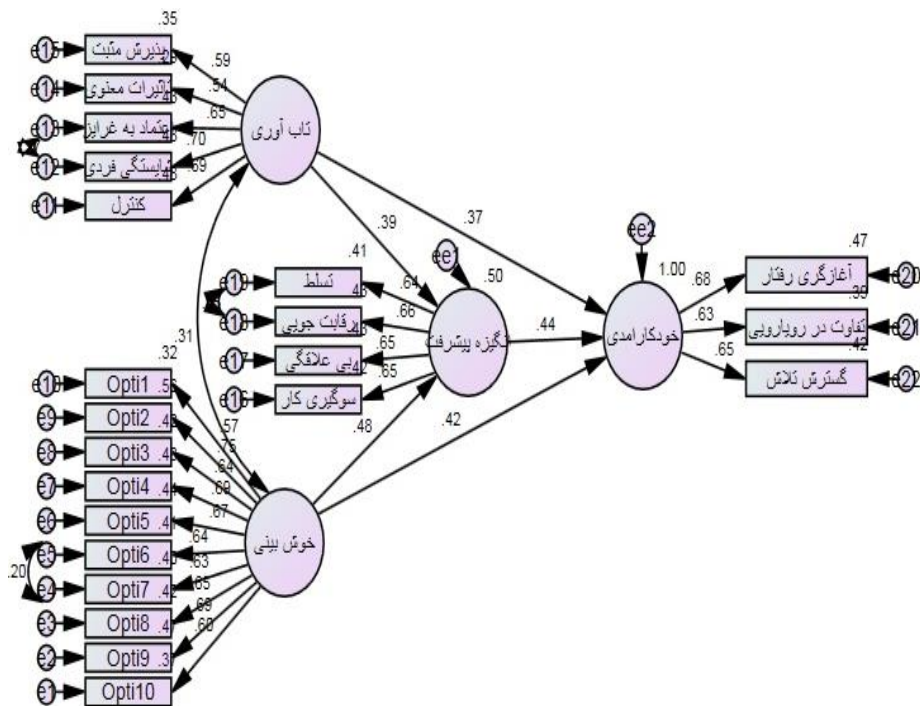
$p < 0.01^{**}$

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود مسیرهای غیرمستقیم تاب‌آوری و خوش‌بینی بر خودکارآمدی از طریق انگیزه پیشرفت در سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار است؛ بنابراین می‌توان گفت مطابق نتایج آزمون سوبل انگیزش پیشرفت در رابطه تاب‌آوری و خوش‌بینی با خودکارآمدی نقش میانجی دارد.

به‌طور کلی نتایج این پژوهش نشان داد که انگیزش پیشرفت در رابطه بین تاب‌آوری و خودکارآمدی و در رابطه بین خوش‌بینی و خودکارآمدی نقش میانجی دارد. همچنین

تاب‌آوری و خوش‌بینی بر انگیزش پیشرفت تأثیر مثبت و معناداری دارند. تاب‌آوری و خوش‌بینی نیز بر خودکارآمدی تأثیر مثبت و معناداری دارند. در نهایت نتایج این پژوهش نشان داد انگیزش پیشرفت بر خودکارآمدی تأثیر مثبت و معناداری دارد. ضریب مسیر استاندارد در مدل پژوهش را در شکل ۲ مشاهده می‌کنید.

شکل ۲- ضریب مسیر استاندارد

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش باهدف بررسی نقش واسطه‌ای انگیزش پیشرفت در رابطه خوش‌بینی و تاب‌آوری با خودکارآمدی در مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی انجام شد. در همین راستا نتایج نشان داد بین تاب‌آوری و انگیزش پیشرفت ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد؛ یعنی هراندازه تاب‌آوری در مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی افزایش یابد، حس رقابت‌جویی و علاقه شخصی فرد نسبت به پیشرفت بیشتر می‌شود و در نتیجه سطح انگیزش

پیشرفت آن‌ها ارتقاء می‌یابد. این یافته با نتایج پژوهش ریوسو^۱ (۲۰۱۹) همسوست. در تبیین این یافته می‌توان گفت که با توجه به رابطه بین تاب‌آوری و انگیزش (یاردیمیک و همکاران^۲، ۲۰۱۷) به نظر می‌رسد وقتی فرد مبتلا به معلولیت جسمی-حرکتی توانایی لازم برای سازگاری یا مقابله مؤثر با شرایط سخت را داشته باشد، به‌جای کناره‌گیری، با آن روبه‌رو می‌شود و حتی شرایط و تکالیف سخت را به‌جای مسائل راحت‌تر انتخاب می‌کند. چنین فردی با افزایش تاب‌آوری انگیزه بیشتری برای دستیابی به اهداف و موفقیت دارد و در نتیجه از احساس رضایت درونی بیشتری برخوردار است و به‌جای گله و شکایت تمرکزش را روی زندگی در لحظه و اکنون می‌گذارد (رزنیک^۳، ۲۰۱۸). اگر مهارت‌های تاب‌آوری به مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی آموزش داده شود، بهتر می‌توانند با موفقیت از رویدادهای ناگوار عبور کنند و علی‌رغم قرار گرفتن در معرض تنش‌های شدید، می‌توانند رشد کنند (ریوسو، ۲۰۱۹)، در واقع زمینه‌های پیشرفت این افراد احتمالاً با حمایت جامعه و خانواده فراهم می‌شود، انگیزه و اعتماد به نفس بالایی برای انجام تکالیف پیدا می‌کنند، معیارها و اهداف بالاتری را برای خود ترسیم می‌کنند و رفتار خود را به سمت اهداف سوق می‌دهند؛ در چنین حالتی فرد از سلامت روان‌شناختی بهتری برخوردار است و مسئولیت شکست‌ها و موفقیت‌های خود را می‌پذیرد (یاردیمیک و همکاران، ۲۰۱۷).

نتایج پژوهش حاضر نشان داد بین خوش‌بینی و انگیزش پیشرفت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش خادمی و کدخدایی (۱۳۹۴) و حامدی نسب و عسگری (۱۳۹۹) همسو می‌باشد؛ آن‌ها در پژوهش خود نشان دادند خوش‌بینی بر انگیزش پیشرفت نوجوانان تأثیر مستقیمی دارد. در واقع می‌توان گفت که با توجه به میزان خوش‌بینی یک فرد انگیزه پیشرفت او نیز می‌تواند تغییر کند. به نظر می‌رسد مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی برای مواجهه با چالش‌های زندگی و پیشرفت در محیط‌هایی که

۱. Rusu

۲. Yardimci et al.

۳. Resnick

ممکن است برای سایر افراد ساده باشد به انگیزه بیشتری نیاز دارند و خوش‌بینی می‌تواند به آن‌ها امید و انگیزه بیشتری برای پیشبرد اهدافشان بدهد. به نظر می‌رسد انگیزه پیشرفت زمانی بیشتر می‌شود که مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی در تعیین اهداف خود دخیل باشند و اهداف باورپذیر و دلخواه خود را دنبال کنند و خوش‌بینی در اینجا نه تنها می‌تواند میزان مشارکت در فعالیت‌ها را آن‌ها را افزایش دهد بلکه می‌تواند عاملی برای افزایش انگیزه پیشرفت در آن‌ها باشد.

همچنین، نتایج این پژوهش نشان داد بین تاب‌آوری و خودکارآمدی مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد. در تبیین یافته‌های فوق می‌توان گفت احتمالاً تصور شایستگی‌های فردی، تحمل و پذیرش هیجانات منفی و به‌طور کلی تاب‌آوری بالا سبب افزایش باور فرد به خودکارآمدی شده است و مبتلایانی که میزان تاب‌آوری پایین‌تری دارند از نظر خودکارآمدی نیز در سطح پایین‌تری قرار دارند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های الیرتسن^۱ و همکاران (۲۰۱۶)، پاترا^۲ (۲۰۲۱)، داماری^۳ (۲۰۲۰) و ساگون و همکاران^۴ (۲۰۲۰) همسو می‌باشد. به نظر می‌رسد محیط یا شرایط تهدیدکننده مشکلاتی برای مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی به وجود می‌آورد و هنگامی که توانایی‌های لازم برای سازگاری در مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی وجود داشته باشد، آن‌ها به جای اجتناب از چنین تهدیداتی با آن روبه‌رو می‌شوند و راهبرد مناسب‌تری را برای حل آن به کار می‌گیرند و برای دستیابی به اهداف خود تمایل و پشتکار بیشتری به خرج می‌دهند؛ در چنین شرایطی احتمالاً فرد از اینکه می‌تواند برای خود، خانواده و جامعه مفید باشد احساس رضایت خواهد کرد.

از طرفی دیگر نتایج این پژوهش نشان داد بین خوش‌بینی و خودکارآمدی مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی نیز ارتباط معنادار وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های

---

۱. Eilertsen et al

۲. Patra

۳. Damari

۴. Sagone et al

نقش واسطه‌ای انگیزش پیشرفت در رابطه خوش‌بینی و تاب‌آوری با...؛ صافی و همکاران | ۲۵۳

حامدی نسب و عسگری (۱۳۹۹) و سیدیکیو^۱ و همکاران (۲۰۰۶)، سزگین و اردوگان (۲۰۱۵) همسو می‌باشد. با توجه به رابطه بین خوش‌بینی و خودکارآمدی (سیدیکیو و همکاران، ۲۰۰۶) به نظر می‌رسد نگاه مثبت و روشن فرد مبتلا به معلولیت جسمی-حرکتی به مسائل و موانعی که در زندگی به وجود می‌آید تمایل آن‌ها را به انجام برخی رفتارهای مثبت هدفمند افزایش می‌دهد و سبب تغییر در رفتار آنان به منظور حل مسائل می‌شود؛ چنین نگرشی که به‌دوراز بدبینی‌هاست، فرد را برای به‌کاربردن راهبردهای مسئله‌مدار سودمندتر آماده می‌کند. در واقع به نظر می‌رسد افراد خوش‌بین حتی در مواجهه با مشکلات و چالش‌ها به بهترین نتیجه ممکن امیدوار هستند که می‌تواند به آن‌ها انگیزه دهد تا بهترین راهکارها را برای مقابله با مشکلات پیدا کنند و همین امر می‌تواند خودکارآمدی آن‌ها را افزایش دهد؛ بنابراین، خوش‌بینی و خودکارآمدی ممکن است به‌عنوان دو عامل تقویت‌کننده یکدیگر باشند و باعث افزایش انگیزه و توانایی افراد در مقابله با چالش‌ها و دستیابی به اهداف خود شوند، به‌خصوص در مواجهه با شرایط معلولیت و یا چالش‌های مختلف زندگی در جامعه هم‌زمان با داشتن جسمی-حرکتی.

علاوه بر این نتایج این پژوهش نشان داد بین انگیزش پیشرفت و خودکارآمدی نیز ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. هراندازه انگیزه پیشرفت در مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی افزایش یابد، باور فرد نسبت به توانایی‌های خودش نیز افزایش خواهد یافت. این یافته با نتایج پژوهش‌های داماری (۲۰۲۰) و کریمی نژاد، منصوری، موحدی و حسینی (۱۳۹۷) همسو می‌باشد. به نظر می‌رسد نیرو و انگیزه درونی‌ای که در مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی برای انجام تکالیف و دستیابی به اهداف وجود دارد و به‌وسیله آن رفتارشان را هدایت می‌کنند، نه تنها باعث شکل‌گیری احساسات مثبت در آن‌ها شده و اعتماد به نفسشان را برای انجام فعالیت‌های هدفمند مؤثر افزایش می‌دهد؛ بلکه بر توانایی آن‌ها در انجام مؤثرتر کارها نیز تأثیر می‌گذارد. در حقیقت در چنین شرایطی است که مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی انرژی لازم برای پیش‌برد فعالیت‌ها و دستیابی به

---

۱. Siddique et al.

اهداف را دارا می‌باشند. از این رو به نظر می‌رسد که وجود محیط حمایتی و آموزشی مؤثر و امکانات موردنیاز برای مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی، نه تنها باعث افزایش خودباوری، فعالیت و تلاش‌های بیشتر در زمینه‌های مختلف با توجه به شرایط معلولیتشان می‌شود بلکه می‌تواند اشتیاق و انگیزه آن‌ها را برای رسیدن به اهدافشان نیز افزایش دهد.

همچنین یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد انگیزش پیشرفت بین تاب‌آوری و خودکارآمدی نقش میانجی دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های داماری و همکاران (۲۰۲۰) و ویجایا و همکاران^۱ (۲۰۲۱) همسو می‌باشد. آن‌ها در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که خودکارآمدی دانشجویان هم به‌طور مستقیم و هم از طریق انگیزش پیشرفت بر تاب‌آوری تأثیر مثبت و معناداری دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که به نظر می‌رسد مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی علاوه بر سازگاری با شرایط تهدیدکننده، با آن نیز مواجه می‌شوند و از موانع اجتناب نمی‌کنند. همچنین، وقتی نیروی درونی و انگیزه پیشرفت را در وجود خود پرورش داده باشند، حتی به سمت حل چنین مسائلی می‌شتابند. همین امر باعث می‌شود تا در شرایط و موقعیت‌های سخت تاب بیاورند و راهبردهای سودمندتری را بکار بگیرند و در نتیجه عملکرد بهتری داشته باشند. در واقع تاب‌آوری می‌تواند به افراد کمک کند تا در مواجهه با چالش‌ها و مشکلات امیدوارتر باشند و راه‌حل‌های بهتری را انتخاب کنند. این تاب‌آوری می‌تواند انگیزه پیشرفت را افزایش دهد و توانایی مبتلایان را در مقابله با چالش‌ها بیشتر کند و همین امر می‌تواند در بهبود خودکارآمدی مبتلایان نقش مؤثری داشته باشد. به نظر می‌رسد زمانی که میل و اشتیاق برای موفقیت و شرکت در فعالیت‌های مختلف در مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی زیاد باشد، آن‌ها برای رسیدن به چنین موفقیت‌هایی پشتکار و استقامت بیشتری به خرج می‌دهند و باورشان به توانمندی‌ها و استعدادهایشان در انجام بهتر تکالیف و رسیدن به اهداف بیشتر می‌شود؛ به همین منوال اعتماد به نفس بالا و خشنودی درونی بیشتری را تجربه می‌کنند.

همچنین یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد انگیزش پیشرفت بین خوش‌بینی و

---

۱. Wijaya et al

نقش واسطه‌ای انگیزش پیشرفت در رابطه خوش‌بینی و تاب‌آوری با...؛ صافی و همکاران | ۲۵۵

خودکارآمدی نقش میانجی دارد. این یافته با نتایج پژوهش حامدی نسب و عسگری (۲۰۲۰) همسو می‌باشد. آن‌ها در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که خودکارآمدی با نقش میانجی انگیزه پیشرفت بر تعهد تحصیلی مؤثر بوده است. در تبیین این یافته می‌توان گفت فردی که نگرش خوش‌بینانه به امور دارد و منتظر پیامدهای مثبت از دل یک اتفاق ناگوار است، برای رفتار در چنین بافتاری نگران و مضطرب نیست و از رویارویی با آن اجتناب نمی‌کند؛ بلکه در صدد تبدیل مشکل به فرصت است و مشکلات را فرصتی برای موفقیت می‌داند. افرادی که نیاز به پیشرفت دارند در مقایسه با دیگر افراد، از انجام تکالیفی که سطح دشواری متوسط داشته و موفقیت در انجام آن‌ها تصادفی نبوده، بلکه به تلاش‌های فرد وابسته باشد استقبال می‌کنند. (زیمرن و شانک^۱، ۲۰۰۷). لذا با توجه به مفهوم انگیزش پیشرفت به نظر می‌رسد خوش‌بینی انگیزه لازم را به مبتلایان می‌دهد که با وجود همه پیچیدگی‌ها در مسیر اهداف خود متعهد باشند و از توانمندی و ظرفیت‌های کارکردی خود استفاده نمایند. در واقع انگیزه موتور محرک انسان برای انجام اقدامات ارزشمند است و هر اندازه انگیزش پیشرفت در افراد افزایش یابد به همان میزان نیز فرد نسبت به مسئولیت‌های خود پایبند می‌شود و اقدامات مؤثرتری انجام می‌دهد که همین امر در افزایش احساس خودکارآمدی نقش به‌سزایی خواهد داشت (شخم‌گر و سنجری، ۲۰۱۸).

با توجه به نتایج پژوهش نتیجه گرفته می‌شود تاب‌آوری و خوش‌بینی با میانجی‌گری انگیزش پیشرفت بر خودکارآمدی اثر مثبت و معناداری دارد. در حقیقت تاب‌آوری و خوش‌بینی می‌توانند به‌طور مستقیم و غیرمستقیم با تأثیر مثبت بر انگیزش پیشرفت منجر به افزایش میزان خودکارآمدی شوند.

عدم همکاری و عدم تمایل برخی مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی یا دشوار بودن تکمیل نمودن پرسشنامه‌ها برای برخی از مبتلایان، کنترل نشدن برخی متغیرهای کنترل‌گر در بررسی رابطه بین متغیرها مثل وضعیت اجتماعی-اقتصادی، جنسیت، سطح

---

۱. Zimmerman & Schunk

تحصیلات، مدت‌زمان و شدت معلولیت و نیز کمی بودن پژوهش از محدودیت‌های پژوهش حاضر بود. همچنین با توجه به محدودیت‌های پرسشنامه پیشنهاد می‌شود برای پژوهش‌های آتی از سایر روش‌های جمع‌آوری داده‌ها همچون مصاحبه استفاده گردد. همچنین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی تأثیر سایر متغیرها بر خودکارآمدی بررسی شود و میزان اثربخشی روش‌های آموزش خودکارآمدی در قالب یک پژوهش سنجیده شود. با توجه به اینکه تاب‌آوری، خوش‌بینی و داشتن انگیزه پیشرفت در خودکارآمدی مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی تأثیر بسزایی دارد و از آنجایی که یکی از اهداف مهم توان‌بخشی ارتقاء سطح خودکارآمدی در مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی می‌باشد، لذا نتایج این پژوهش، لزوم توجه بیشتر به تدوین برنامه‌هایی جامع و کمک گرفتن از متخصصان حوزه توان‌بخشی برای برنامه‌ریزی و طراحی برنامه‌های آموزشی مفید در زمینه ارتقاء سطح تاب‌آوری، خوش‌بینی و انگیزه پیشرفت در مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی را مورد تأکید قرار می‌دهد.

سپاسگزاری

بر خود لازم می‌دانیم از تمامی مبتلایان به معلولیت جسمی-حرکتی که در انجام این پژوهش ما را یاری رساندند تشکر و قدردانی نماییم.

تعارض منافع

در پژوهش حاضر هیچ‌گونه تعارض منافی وجود نداشته است.

ORCID

Mohammad Hadi Safi		https://orcid.org/0000-0001-7013-0304
Hasan Maldar Hoseinabady		https://orcid.org/0009-0008-3778-1353
Yasser Rezapour Mirsaleh		https://orcid.org/0000-0002-7308-6912
Hamid Khakbaz		https://orcid.org/0000-0001-9178-838X

منابع

- حامدی نسب، صادق؛ عسگری، علی. (۱۳۹۹). بررسی رابطه خوش‌بینی علمی و انگیزه پیشرفت با توجه به نقش واسطه‌گری خودکارآمدی تحصیلی. *پژوهش‌های آموزش و یادگیری*، ۱۵(۲)، ۴۹-۶۱.
- حامدی، ملوک؛ کدخدایی، محبوبه سادات. (۱۳۹۴). تأثیر خوش‌بینی آموخته‌شده بر انگیزش پیشرفت و تاب‌آوری تحصیلی نوجوانان دختر. *پژوهشنامه روانشناسی مثبت*، ۱(۲)، ۶۵-۸۰.
- دارابی، جعفر. (۱۳۸۰). رابطه جو خانواده، پایگاه اجتماعی و مکان کنترل با انگیزش پیشرفت در دانش‌آموزان سال سوم. *فصلنامه تعلیم و تربیت (آموزش و پرورش)*، ۲۵(۳)، ۲۱-۳۷.
- ربانی باوجدان، مژگان؛ ربانی باوجدان، مرجان؛ نیک‌آذین، امیر؛ کاویانی، ناهید؛ خضری مقدم، انوشیروان. (۱۳۹۱). رابطه باورهای خودکارآمدی و فراشناخت با راهبردهای مقابله در مردان سوءمصرف‌کننده مواد. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*، ۶(۳)، ۸۵-۱۰۲.
- طهماسب زاده شیخ‌لار، داود؛ عظیمی آقبلاغ، احد؛ سیدی نظرلو، سید طاهر؛ قادری، سیامند. (۱۴۰۱). تجارب زیسته دانشجویان معلول جسمی-حرکتی، از مشارکت در آموزش فراگیر. *روانشناسی افراد استثنایی*، ۱۲(۴۶)، ۴۹-۸۷.
- کجباف، محمدباقر؛ عریضی سامانی، سید حمیدرضا؛ خدابخشی، مهدی. (۱۳۸۵). هنجاریابی، پایایی و روایی مقیاس خوش‌بینی و بررسی رابطه بین خوش‌بینی، خودتسلط‌یابی، و افسردگی در شهر اصفهان. *فصلنامه مطالعات روان‌شناختی*، ۲(۱)، ۵۱-۶۸.
- کریمی نژاد، کلثوم؛ منصوری، لیلا؛ موحدی، معصومه؛ حسینی، حسین. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش خودکارآمدی بر عزت‌نفس و انگیزش پیشرفت زنان معلول بهزیستی شهرستان خرم‌آباد. *فصلنامه مددکاری اجتماعی*، ۶(۴)، ۴۳-۵۰.
- ملکی، زهرا. (۱۴۰۲). مقایسه انگیزش پیشرفت، خودکارآمدی و سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان پایه چهارم ابتدایی مدارس عادی و غیرانتفاعی شهر سقز در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹. *رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری*، ۷(۲۵)، ۵۱۹-۵۴۲.

References

- Artino, A. R., La Rochelle, J. S., & Durning, S. J. (2010). Second-year medical students' motivational beliefs, emotions, and achievement. *Medical education*, 44(12), 1203-1212.
- Carver, C. S., Scheier, M. F., & Segerstrom, S. C. (2010). Optimism.

- Clinical psychology review*, ۳۰(۷), ۸۷۹-۸۸۹.
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (۲۰۰۳). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and anxiety*, ۱۸(۲), ۷۶-۸۲.
- Damari, H. (۲۰۲۰). Effectiveness of resilience on achievement motivation and self-efficacy in students of nursing. *Revista Turismo Estudos e Práticas-RTEP/UERN*, (۳), ۱-۸.
- Eilertsen, M. E., Hjemdal, O., Le, T. T., Diseth, T. H., & Reinfjell, T. (۲۰۱۶). Resilience factors play an important role in the mental health of parents when children survive acute lymphoblastic leukaemia. *Acta paediatrica*, ۱۰۵(۱), e۳۰-e۳۴.
- Fasciglione, M. (۲۰۱۵). *Corporate social responsibility and the right to employment of persons with disabilities*. Protecting the Rights of People with Autism in the Fields of Education and Employment, Springer, Cham, ۱۷۱-۱۹۳.
- Gallagher, M. W., Long, L. J., & Phillips, C. A. (۲۰۲۰). Hope, optimism, self-efficacy, and posttraumatic stress disorder: A meta-analytic review of the protective effects of positive expectancies. *Journal of clinical psychology*, ۷۶(۳), ۳۲۹-۳۵۵.
- Hamill, S. K. (۲۰۰۳). Resilience and self-efficacy: The importance of efficacy beliefs and coping mechanisms in resilient adolescents. *Colgate University Journal of the Sciences*, ۳۵(۱), ۱۱۵-۱۴۶.
- Hartley, M. T., & Saia, T. A. (۲۰۱۲). *Disability rights community. The professional practice of rehabilitation counseling*, Springer, Cham, ۱۴۷-۱۶۴.
- Jones, B. D. (۲۰۰۹). Motivating students to engage in learning: The MUSIC model of academic motivation. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, ۲۱(۲), ۲۷۲-۲۸۵.
- Kauffman, J. M., Hallahan, D. P., & Pullen, P. C. (۲۰۱۷). *Handbook of special education*. Routledge.
- Kim, J. H., Ntinda, K., Mora, E., Salinas, A., Rangel, G., Lopez, J. M., & Lee, D. H. (۲۰۲۳). Resilience through the Lens of Optimism, Self-Esteem, Life Satisfaction, and Virtues: Hierarchical Regression Analysis. *School of Rehabilitation Services & Counseling Faculty Publications and Presentations*. ۵۱, ۱-۲۶.
- King, G., Keenan, S., McDougall, C., & Oake, M. (۲۰۲۰). Investigating a participation-based friendship intervention for youth with disabilities: effects on goal attainment, social self-efficacy, and engagement. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, ۴۰(۲), ۱۵۲-۱۶۷.
- Kocman, A., & Weber, G. (۲۰۱۸). Job satisfaction, quality of work life and work motivation in employees with intellectual disability: A systematic review. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, ۳۱(۱), ۱-۲۲.
- Kooijmans, H., Post, M., Motazed, E., Spijkerman, D., Bongers-Janssen, H.,

- Stam, H., & Bussmann, J. (۲۰۲۰). Exercise self-efficacy is weakly related to engagement in physical activity in persons with long-standing spinal cord injury. *Disability and rehabilitation*, ۴۲(۲۰), ۲۹۰۳-۲۹۰۹.
- Miranda, J. O., & Cruz, R. N. C. (۲۰۲۰). Resilience mediates the relationship between optimism and well-being among Filipino university students. *Current Psychology*, ۴۱, ۳۱۸۵-۳۱۹۴.
- Moriña, A. (۲۰۱۹). The keys to learning for university students with disabilities: Motivation, emotion and faculty-student relationships. *PloS one*, ۱۴(۵), e۰۲۱۵۲۴۹
- Oh, J., & Davis, R. (۲۰۲۳). A community-based adapted exercise program to increase quality of life and self-efficacy among adults with physical disabilities: A mixed-method study. *Prosthetics and Orthotics International*, ۴۷(۱), ۶۰-۶۸.
- Ordway, A. R., Johnson, K. L., Amtmann, D., Bocell, F. D., Jensen, M. P., & Molton, I. R. (۲۰۲۰). The relationship between resilience, self-efficacy, and employment in people with physical disabilities. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, ۶۳(۴), ۱۹۵-۲۰۵.
- Pancholi, S., Wachs, J. P., & Duerstock, B. S. (۲۰۲۴). *Use of Artificial Intelligence Techniques to Assist Individuals with Physical Disabilities*. Annual Review of Biomedical Engineering, ۲۶.
- Patra, S. (۲۰۲۱). *Self-Efficacy and Resilience: Correlates of Happiness and Well-Being Among Adolescents with Disability*. In Emotion, Well-Being, and Resilience. Apple Academic Press, ۱۴۵-۱۵۹.
- Resnick, B. (۲۰۱۸). *The relationship between resilience and motivation*. Resilience in aging: Concepts, research, and outcomes. In Resilience in Aging, Springer, Cham, ۲۲۱-۲۴۴.
- Rice, C., Riley, S., LaMarre, A., & Bailey, K. A. (۲۰۲۱). What a body can do: Rethinking body functionality through a feminist materialist disability lens. *Body image*, ۳۸, ۹۵-۱۰۵.
- Rusu, M. (۲۰۱۹). Resilience for Young People with Physical Motor Deficiency. *Psychology*, ۱۰ (۶), ۸۴۴-۸۶۳.
- Rutter, K. L., Smith, B. P., & Hall, H. C. (۲۰۰۵). The effects of gender and grade level on the motivational needs of family and consumer sciences students. *Journal of Family and Consumer Sciences Education*, ۲۳(۲), ۱۹-۲۶.
- Sagone, E., De Caroli, M. E., Falanga, R., & Indiana, M. L. (۲۰۲۰). Resilience and perceived self-efficacy in life skills from early to late adolescence. *International Journal of Adolescence and Youth*, ۲۵(۱), ۸۸۲-۸۹۰.
- Scheier, M. F., & Carver, C. S. (۱۹۸۵). Optimism, coping, and health: assessment and implications of generalized outcome expectancies. *Health psychology*, ۴(۳), ۲۱۹-۲۴۷.
- Schunk, D. H., & Mullen, C. A. (۲۰۱۳). Toward a conceptual model of

- mentoring research: Integration with self-regulated learning. *Educational Psychology Review*, ۲۵, ۳۶۱-۳۸۹.
- Schwarzer, R., Jerusalem, M. (۱۹۹۵). Generalized Self-Efficacy Scale. In S. Wright, & M. Johnston, & J. Weinman (Eds.), *Measures in Health Psychology: A User's Portfolio. Causal and Control Beliefs* (۳۵-۳۷). Windsor, UK: Nfer Nelson.
- Seyed, S., Salmani, M., Nezhad, F. M., & Noruzi, R. (۲۰۱۷). Self-efficacy, achievement motivation, and academic progress of students with learning disabilities: A comparison with typical students. *Middle East Journal of Rehabilitation and Health*, ۴(۲), ۱-۶.
- Sezgin, F., & Erdogan, O. (۲۰۱۵). Academic Optimism, Hope and Zest for Work as Predictors of Teacher Self-efficacy and Perceived Success, *Educational Sciences: Theory & Practice*, ۱۵(۱), ۷-۱۹.
- Shokhmgar, Z., & Sanjari, M. (۲۰۱۸). Effectiveness of self-efficacy group training on achievement motivation and self-efficacy of high school students. *Journal of Clinical and Basic Research*, ۲(۱), ۳۲-۳۸.
- Siddique, H. I., LaSalle-Ricci, V. H., Glass, C. R., Arnkoff, D. B., & Díaz, R. J. (۲۰۰۶). Worry, optimism, and expectations as predictors of anxiety and performance in the first year of law school. *Cognitive Therapy and Research*, ۳۰(۵), ۶۶۷-۶۷۶.
- Wijaya, B., Bukhori, B., Wihartati, W., & Hartanto, H. (۲۰۲۱). *The effect of academic self-efficacy on achievement motivation-mediated resilience*. In Proceedings of the First International Conference on Islamic History and Civilization, ICON-ISHIC ۲۰۲۰, ۱۴ October, Semarang, Indonesia.
- Yardimci, F., Bektaş, M., Özkütük, N., Muslu, G. K., Gerçek, G. Ö., & Başbakkal, Z. (۲۰۱۷). A study of the relationship between the study process, motivation resources, and motivation problems of nursing students in different educational systems. *Nurse education today*, ۴۸, ۱۳-۱۸.
- Zimmerman, B. J., & Schunk, D. H. (۲۰۱۱). Self-regulated learning and performance: An introduction and an overview. *Handbook of self-regulation of learning and performance*, Routledge. ۱۵-۲۶.

استناد به این مقاله: صافی، محمد هادی، مالدار حسین آبادی، حسن، رضاپور میر صالح، یاسر، خاکباز، حمید. (۱۴۰۳). نقش واسطه‌ای انگیزش پیشرفت در رابطه خوش‌بینی و تاب‌آوری با خودکارآمدی در مبتلایان به معلولیت‌های جسمی-حرکتی، *روان‌شناسی افراد استثنایی*، ۱۴(۵۴)، ۲۳۱-۲۶۰. DOI: ۱۰.۲۲۰۵۴/۱۰۲۴.۷۸۳۸۳.۲۶۷۹

Psychology of Exceptional Individuals is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial ۴.۰ International License.